

Dones de Castelló, imprescindibles en la Guerra Civil

Elimina la filigrana digital ahora

D'elles res es sabia fins que hem pogut esbrinar la seua part de protagonisme, en concret l'any 1938, durant la Batalla de llevant

ROSA

Monlleó*

Aquests dies, quan hui de fet ja és 8 de març, circula per les xarxes socials l'eslògan *Les dones, les imprescindibles*. Aquest eslògan significa tot al contrari de la invisibilitat que s'ha donat a les dones al llarg de la història, quan han sigut la meitat de la humanitat.

Voldria avui, 8 de març, en el nostre dia màgic i feminista, fer un homenatge a les *Dones de Castelló, imprescindibles en la Guerra Civil*. D'elles res es sabia fins que hem indagat en els documents històrics i hem pogut esbrinar la seua part de protagonisme en la Guerra Civil, en concret, a la ciutat de Castelló, l'any 1938, durant els mesos d'abril a juliol, en què es va desenvolupar a les nostres terres la Batalla de llevant.

Abril de 1938, les tropes de Franco arriben el dia 15 a Vinaròs, després d'haver tingut una lluita aferrissada amb els soldats republicans a Terol i altres indrets d'Aragó. Estan molt optimistes perquè han arribat al Mediterrani i han aconseguit dividir el bàndol republicà en dos. Creuen que en pocs dies podran conquerir Castelló i València, però aquest projecte de Franco no es complirà perquè les tropes que comanda s'estavellaran contra la línia *x y z* i es quedaran estancats al sud de Nules, sense arribar mai a València. La Batalla de llevant va durar d'abril a juliol de 1938 i Franco la va perdre, igual que va perdre la de Madrid.

Però aquestos soldats i comandaments militars no hagueren pogut fer res sense l'ajuda de la po-

blació que restava en la rereguarda. Des de allí arribaven al front aliments, armes, roba, ambulàncies i medicaments. Durant tota la guerra es va fer aquesta operació de proveïment a l'avantguarda. Des de la ciutat de Castelló i els municipis del voltant van enviar tot tipus de material necessari al front de Madrid i després al de Terol. Inclús en la premsa i el mateix **Rafael Alberti** en una de les seues poesies parla de «la despesa de Levantes».

Durant l'any 1938 es necessiten més soldats al front i han tingut que cridar a files a la *lleua del biberó*, xiquets que contaven amb 17 anys i també necessiten als homes majors per ajudar en les obres que es fan en les línies de defensa. A la rereguarda sols queden les dones i els xiquets i xiquetes.

Els dos primers anys de la guerra, 1936 i 1937, les dones fan activitats imprescindibles com és cosir roba d'abrigament per als soldats, atendre als orfes de guerra i refugiats que han arribat des de Madrid, Málaga o Extremadura, ajudar en el camp amb la finalitat de preparar queviures per al front, curar als ferits en els hospitals de sang i també organitzar homenajes als soldats per aconseguir donatius.

En abril de 1938, en què les dones resten soles a la rereguarda, ara són imprescindibles. Aquestes passen a assumir un patriotisme social que ampliarà les seues responsabilitats cíviques molt més que la maternitat social que exercien els primers anys de la guerra, en 1936 i 1937. Elles són també imprescindibles per aconseguir

salvar la independència d'Espanya. Paral·lelament a l'abnegació dels defensors de la pàtria en el front, ara les dones de la rereguarda es deuen incorporar urgentment a les activitats de la guerra, deuen demostrar el seu patriotisme.

Destaquen pel seu activisme en aquesta lluita tres associacions feministes que s'havien organitzat durant la Guerra Civil a Espanya i també a la ciutat de Castelló i altres municipis de les comarques. Ens referim a Agrupació de Dones Antifeixistes, Unión de Muchachas i Dones Lliures, les dos primeres més vinculades amb el Partit Comunista i Socialista i la tercera amb els anarquistes. Aquestes associacions els donen empoderament al col·lectiu femení perquè les mateixes sòcies os-

tenten els càrrecs i són les responsables d'eixir a l'espai públic per animar a les dones a que s'incorporen a totes les tasques productives que han deixat vacants els homes. En les seues de les associacions organitzen cursos d'alfabetització o de formació professional i activitats culturals per a les sòcies.

Un dels treballs que té més demanda i urgència és el relacionat amb el sector agrari. Encara que moltes dones sempre havien ajudat a la família en les tasques agrícoles, ara es deuen incorporar massivament. En aquestos mesos també comencen a treballar en la fabrica de guerra que hi ha instal·lada en l'Avinguda de la Mar on fabriquen cartutxos, projectils d'artilleria i fusells. Continuen altres la seua tasca en les indústries tèxtils. Es converteixen en directores de cooperatives de distribució d'aliments o directores d'hospitals de sang.

Vull fer un homenatge en aquest 8 de març a totes les dones anònimes que van possibilitar amb el seu treball que els soldats del front pogueren seguir la lluita en defensa de la democràcia. També, a aquelles que per l'experiència adquirida en la guerra van desenvolupar una consciència feminista i en aquestos anys van proposar alternatives als partits polítics i sindicats per a la defensa dels seus drets. Per aquest motiu en les seues proclames reivindicaven igualtat de salari, major preparació professional, escoles bressol i menjadors col·lectius per atendre millor el seu treball.

Alguna d'aquestes reivindicacions encara no s'ha aconseguit. Nosaltres, com elles van fer, deuem seguir lluitant per ampliar el camí de la igualtat i l'adquisició de nous drets. ■

*Universitat Jaume I

Nosaltres, com elles van fer amb moltes reivindicacions, deuem seguir lluitant per ampliar el camí de la igualtat i l'adquisició de nous drets